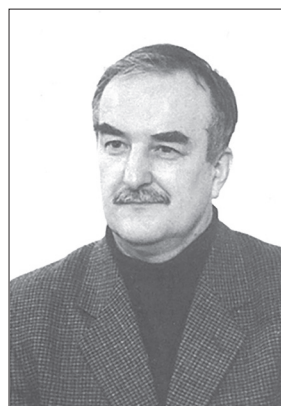

PAMIĘCI PROFESORA TADEUSZA MAKIEWICZA

W dniu 15 lutego 2019 roku zmarł profesor dr habilitowany Tadeusz Makiewicz, wieloletni pracownik Instytutu Prahistorii (dziś Wydziału Archeologii) Uniwersytetu im. Adama Mickiewicza w Poznaniu. Tak niedawno, w 2015 roku, ukazała się Księga Jubileuszowa *Viator per Delia Scientiaae Itinera* z okazji 70-lecia Profesora, poświęcona studiom nad okresem przedrzymskim, rzymskim, wędrówek ludów i wczesnym średniowieczem, których problematyką, a przede wszystkim okresem rzymskim zajmował się prof. dr hab. T. Makiewicz¹.

Przypomnijmy najważniejsze fakty z Jego życia. Urodził się 18 września 1945 roku w Rzgowie pod Łodzią. Jego rodzice Władysław i Leonarda ze Strzałkowskich zajmowali się rolnictwem. Tadeusz Makiewicz ukończył Liceum Ogólnokształcące w Łodzi, a w 1963 roku podjął studia na kierunku archeologia na Uniwersytecie Łódzkim. Kuźnicą Jego wiedzy praktycznej w zakresie archeologii była ekspedycja naukowa kierowana przez wybitnego archeologa łódzkiego prof. Konrada Jażdżewskiego, ucznia Profesora Józefa Kostrzewskiego, wieloletniego dyrektora Muzeum Archeologicznym w Łodzi. W jej ramach badane były tzw. kurhany książęce, a przede wszystkim osada ludności kultury przeworskiej w Przywozie, pow. wieluński, co przesądziło o zainteresowaniu się T. Makiewicza problematyką okresu wpływów rzymskich. Realizował ją w ramach kolejnych ekspedycji naukowych i badań archeologicznych.

Jego praca magisterska była poświęcona zagadnieniu *Cmentarzyska z okresu rzymskiego w Białej koło Łodzi*, a której promotorem był wspomniany Profesor Konrad Jażdżewski. Trudność naukowo-praktyczna w realizacji tej pracy polegała na tym, że zaginęły materiały źródłowe pozyskane z badań prowadzonych w dwu-

---

¹ Dane uwzględnione w niniejszym tekście stanowią głównie streszczenie z publikacji jubileuszowej: A. Michałowski, M. Teska, M. Zółkiewski (red.), *Viator per Delia Scientiaae Itinera. Studia nad problematyką okresów przedrzymskiego, rzymskiego, wędrówek ludów i wczesnego średniowiecza*, Poznań 2015, Wydawnictwo Naukowe UAM. Nawiązują do wspomnień zawartych w tej publikacji, a także do własnej pamięci.

dziestoleciu międzywojennym. Źródłem informacji stała się jedynie dokumentacja rysunkowo-opisowa. Po studiach zaczął pracować w Muzeum Okręgowym w Toruniu (od 1 sierpnia 1968 roku do 28 lutego 1969 roku), a 1 kwietnia 1969 roku przeszedł do Pracowni Archeologiczno-Konserwatorskiej PP Pracowni Konserwacji Zabytków Oddział w Poznaniu. Pracownie z urzędu nakierowane były na ratownicze badania wykopaliskowe prowadzone z dużą intensywnością, dlatego projekty realizowane przez Tadeusza Makiewicza dotyczyły m.in. badań pod budowę zbiornika wodnego „Pakość” czy zbiornika zaporowego „Jeziorsko”, jak również na rozległym obszarze przeznaczonym pod kopalnię „Bełchatów”. Uznanie i rozgłos przyniosły mu zwłaszcza badania nad Jeziorem Pakoskim i stanowisko w Janikowie (nr 11) pod Inowrocławiem, określone jako osada funkcjonująca w późnym okresie przedrzymskim. Dostarczyła ona bardzo bogatych źródeł archeologicznych, z których szczególne założenie przestrzenne zostało zinterpretowane przez T. Makiewicza jako pozostałości po miejscu świątynnym/kultowym. Rozpoznano na tej osadzie także wytwórnę żaren rotacyjnych, a w ich kontekście fragmenty ceramiki wykonanej na kole, interpretowanej jako związanej z wytwórczością celtycką. Były to pionierskie w tamtym czasie nie tylko odkrycia, lecz także interpretacje.

Te i wiele innych materiałów źródłowych oraz zainteresowanie problematyką szeroko rozumianego osadnictwa w starożytności stało się podstawą pracy doktorskiej Makiewicza *Osadnictwo kultury przeworskiej w rejonie Jeziora Pakoskiego*. Praca została napisana pod kierunkiem prof. dr. hab. Lecha Leciejewicza w Instytucie Historii Kultury Materialnej PAN, znanego archeologa-mediewisty związanego z Ośrodkiem Wrocławskim. Obronił ją w czerwcu 1973 roku i w tym samym czasie podjął pracę w Muzeum Archeologicznym w Poznaniu, gdzie pracował do 30 września 1974 roku, aby wraz z nowym rokiem akademickim (od 1 października 1974 roku) przejść do pracy na Uniwersytecie im. Adama Mickiewicza w Poznaniu, do ówczesnej Katedry Archeologii, na czele której stał prof. dr. hab. Jan Żak, wybitny znawca wczesnego średniowiecza w Europie, a zwłaszcza skandynawskiego. To Profesor Żak zaprosił go do pracy na Uniwersytecie w Poznaniu. Od tego czasu UAM stał się docelowym miejscem pracy T. Makiewicza, w którym pracował do uzyskania emerytury. Mimo że pochodził spod Łodzi, to Poznań i Wielkopolska były Jego „małą Ojczyzną”.

T. Makiewicz habilitował się w 1984 roku na podstawie monografii *Formy kultu bóstw domowych w starożytnej Europie*, a recenzentami przewodu byli prof. Jan Żak, prof. Bogusław Gediga oraz prof. Kazimierz Godłowski, znaczące postaci polskiej archeologii. Jego zainteresowania i pasje oscyływały wokół ważnych zagadnień okresu przedrzymskiego i wpływów rzymskich, takich jak osadnictwo, handel i wymiana, a przede wszystkim możliwości identyfikacji przez archeologów miejsc sakralnych/kultu, do czego prowadziły go tzw. pochówki psów, ołtarze ofiarne. Niniejszy tekst nie podejmuje analizy i oceny treści rozległego i ważnego dorobku naukowego T. Makiewicza, który obejmuje 178 publikacji. Jednak należy w tym miejscu podkreślić, że praca habilitacyjna była pionierska w zakresie interpretacji tzw. glinianych ołtarzy, określanych przez niego również jako paleniska ornamentowe. Wskazał w niej na szerokie występowanie tych form od Niemiec, Danii przez ziemie polskie aż do krę-

gu trako-dackiego, interpretując to zjawisko w kategoriach bezpośrednich powiązań genetycznych czy oddziaływań.

Natomiast od 1994 roku rozpoczął się w działalności Profesora Makiewicza kolejny etap, który można nazwać powrotem do doświadczeń w pracy w ramach PP PKZ, a które były podwaliną na początku badań archeologicznych na trasie gazociągu Jamajskiego, aby w od 1997 roku przybrać postać tzw. badań autostradowych, czyli na trasie przebiegu dróg szybkiego ruchu i autostrad na terenie Polski. To za Jego kadencji dyrektora IP UAM Instytut przystąpił do badań autostradowych. T. Makiewicz zaangażował się w nie z wyjątkową pasją, prowadząc je w ramach Centrum Badań Archeologicznych Fundacji UAM w roli kierownika badań albo ich koordynatora. CBA FUAM, jako niezależna instytucja działająca w ramach Fundacji UAM, a zrzeszająca wybranych pracowników z różnych instytucji naukowych z UAM, z PAN, z Muzeum Archeologicznego w Poznaniu, występowała samodzielnie z wnioskami do Generalnej Dyrekcji Budowy Dróg Krajowych i Autostrad o przydział tych badań. W ich realizację w ramach Fundacji UAM przez cały czas zaangażowany był prof. T. Makiewicz. Miały charakter ratowniczych badań archeologicznych, prowadzonych na niespotykaną wcześniej skalę, dlatego wymagały sprostania wyzwaniom naukowym, głównie logistycznym i finansowym. Ten wieloletni udział prof. Makiewicza obejmował prace szerokopłaszczyznowe, wykopaliskowe na przeszło 20 stanowiskach archeologicznych.

Uwieńczeniem Jego kariery naukowej był rok 2006, kiedy Tadeusz Makiewicz otrzymał z rąk Prezydenta RP Lecha Kaczyńskiego tytuł naukowy profesora, jako wyraz uznania dla Jego pracy naukowej, organizacyjnej i dydaktycznej.

Z ważnych sukcesów Profesora Tadeusza Makiewicza należy przypomnieć uzyskanie przez niego prestiżowego stypendium badawczego w Niemczech, w ramach Fundacji Alexandra von Humboldta, na którym przebywał od 1 maja 1981 roku do 30 kwietnia 1983 roku. Rekomendował go na ten wyjazd prof. Jan Żak, dyrektor Instytutu Prahistorii UAM, a opiekunem w Niemczech został prof. dr hab. Herbert Jankhun z Akademii der Wissenschaften w Getyndze, współpracujący przez wiele lat z IP UAM. Należy wspomnieć, że to za sprawą prof. Żaka została przetłumaczona na język polski sztandarowa monografia H. Jankhuna na temat osadnictwa, kształtująca w tamtym czasie poglądy wielu archeologów. Bezsprzecznym faktem pozostaje to, że T. Makiewicz wówczas był jedynym „humboldczykiem” wśród archeologów uniwersyteckich w Poznaniu.

Tadeusz Makiewicz na Uniwersytecie im. Adama Mickiewicza w Poznaniu pełnił różne funkcje, był prodziekanem ds. studiów zaocznych na Wydziale Historycznym UAM, wicedyrektorem i dyrektorem Instytutu Prahistorii UAM. Należy dodać, że na początku, w roku akademickim 1986/1987, pełnił funkcję p.o. dyrektora (na czas choroby Profesora Żaka), a następnie, w wyniku wyborów, przez dwie kadencje – od 1.09.1990 roku do 31.08.1996 roku. W 1994 roku został wybrany na członka-korespondenta Niemieckiego Instytutu Archeologicznego w Berlinie. Również w Kilonii prowadził przez rok zajęcia dla niemieckich studentów z zakresu archeologii okresu przedrzymskiego i rzymskiego w Polsce. Zaangażował się w działalność Stowarzy-

szenia Naukowego Archeologów Polskich, którego w 2001 roku został prezesem na dwie kadencje.

Brał udział w licznych sympozjach, konferencjach naukowych w kraju i za granicą. Wypromował wielu magistrantów, a także siedmiu doktorów (Jacek Woźny w 1994 roku, Ewa Bugaj w 1997 roku, Ewa Wielgosz-Skorupka w 1999 roku, Andrzej Michałowski w 2001 roku, Daniel Żychliński w 2003 roku, Justyn Skowron w 2004 roku, Elena Klenina w 2005 roku).

Profesor Makiewicz zajmował się popularyzacją wiedzy naukowej, potrafił barwnie pisać i miał tzw. lekkie pióro, co stanowiło niebagatelną zaletę.

Został odznaczony za działalność naukową, organizacyjną i dydaktyczną, m.in. Odznaką Honorową Województwa Leszczyńskiego oraz Srebrnym Krzyżem Zasługi.

W ostatnich latach życia wycofał się z aktywnego życia naukowego, głównie za sprawą problemów zdrowotnych, ale zaglądał niekiedy do tzw. starego Historicum na Świętym Marcinie w Poznaniu. Nie zmienia to faktu, że przez wiele lat był czynny zawodowo i mocno zaangażowany w problematykę archeologiczną, w ramach której wypracowywał własne poglądy, interpretacje, proponując nowe rozwiązania, często wbrew utartym koleinom.

To krótkie wspomnienie stanowi wyraz pamięci o Profesorze Tadeuszu Makiewiczu. Wyraża również życzenie, aby pamięć ta była pielęgnowana i trwała w sercach i umysłach Jego Uczniów, Współpracowników, Koleżanek i Kolegów, Osób Bliskich.

W imieniu redakcji FPP

Danuta Minta-Tworzowska